

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

- С.М. Симоненко** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського
- В.О. Климчук** – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету
- Л.П.Бутузова** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осіпчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротики у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

переважно оголене тіло, що ми можемо спостерігати у таких товарах, як: одяг (нижня білизна), косметика, реклама автомобілів, солодощі, алкогольні напої, сигарети.

Таким чином, психологічний вплив еротичної реклами здійснюється за такими етапами: привернення уваги; збудження інтересу; переконання; прийняття рішення, граючи на таких людських інстинктах, як самозбереження, кохання, розмноження і марнославство. Тобто, ми бачимо, що саме поняття «еротика» у свідомості сучасної людини асоціюється не лише з тілесною насолодою - також з оголеністю, окремими жестами і поглядами, що надзвичайно вдало поєднує сучасна реклама.

Список використаних джерел

1. Кириченко В.В. Психологія інформаційної діяльності : навчальний посібник. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. -130 с.
2. Демченко М. Реклама як чинник формування мотивації поведінки споживача / М. Демченко // Діалог: Медіа-студії: збірник наукових праць / ред. кол.: відп. ред. Александров О. В. [та ін.] - Одеса : Астропринт, 2012. - Вип. 11. - 368 с. - С. 37- 45.
3. Лященко А. В. Реклама як соціокультурне явище в системі масової комунікації: автореф. дис. ... кандидата наук із соціальних комунікацій / А. В. Лященко. - К., 2009. - 16 с.
4. Точилєнкова Н. Актуальність проблеми сексизму в рекламі в Україні. Критерії та механізми прояву// Фонд ім. Фрідріха Еберта: Представництво в Україні - с.12. Електронний ресурс: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/07672.pdf>.
5. Уэллс У. Реклама: принципы и практика / У. Уэллс, Дж. Бернет, С. Мориарти: пер. с англ. - СПб. : Питер, 2001. - 625 с.

Олег Мазяр

кандидат психологічних наук, доцент кафедри

Елеонора Міліневська

студентка VI курсу

СУПЕРЕЧНОСТІ МІЖ ДЕКЛАРОВАНИМИ ЦІННОСТЯМИ ТА РЕАЛЬНОЮ ПОВЕДІНКОЮ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

На базі Житомирського державного університету імені Івана Франка проведено дослідження, метою якого було вивчити відмінності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.

В основу дослідження покладено припущення про те, що відмінності між реальною поведінкою і декларованими цінностями

будуть змінюватися в залежності від умов, які ставитимуться перед досліджуваними групами:

- найменша кількість суперечностей між реальною поведінкою та декларованими цінностями студентів спостерігатиметься за умов виконання запропонованого виду діяльності під час їх основних занять та за умов широкого громадського висвітлення;

- найбільша кількість суперечностей між реальною поведінкою та декларованими цінностями спостерігатиметься за умов виконання запропонованого виду діяльності після їх основних занять та за умов відсутності широкого громадського висвітлення.

Дослідження проходило у 3 етапи:

1. Опитування студентів, на предмет виявлення декларованих цінностей, пов'язаних з волонтерською діяльністю.

У дослідженні прийняли участь понад 80 студентів (4 академічні групи). На цьому етапі вдалося визначити, що більшість досліджуваних (79,6%) дотримуються думки про необхідність цього явища у суспільстві. Значна частина (61,3%) не відмовила у допомозі іншим у випадку, коли би до них звернулися про допомогу.

Вивчаючи фактори, які виділилися в ході дослідження уявлення студентів про якості людини, яка займається волонтерською діяльністю, можна зробити висновок про те, що у свідомості чотирьох груп досліджуваних поняття волонтер розкривається у вигляді наступних факторів:

- «особистісні якості»;
- «загальноприйняті якості»;
- «моральні якості»;
- «бажання допомагати»;
- «взаєморозуміння»;
- «відданість справі»;
- «безкорислива допомога»;
- «протистояння чесності та відповідальності».

Всі вищезазначені фактори дають змогу вказувати на усталеність образу «волонтер». Цей факт дає підстави для проведення експерименту, на основі отриманих в ході опитування даних.

2. Перевірка реальної поведінки студентів у конкретній, заданій ситуації, за допомогою експериментального дослідження.

Для того, щоб більш детально дослідити можливі причини прояву тієї або іншої поведінки у досліджуваних, було вирішено, що на кожному з експериментальних груп будуть впливати різні умови за яких дана поведінка проявлятиметься.

Оскільки в основі дослідження лежить волонтерська діяльність, то експеримент побудовано таким чином, щоб спрямувати

досліджуваних на бажання або не бажання приймати участь у цій діяльності.

Кожній із чотирьох досліджуваних груп через 4 місяці після попереднього опитування, пропонувалося прийняти участь у благодійній акції, метою якої була допомога важкохворим, які перебувають на лікуванні в обласній лікарні. Зазначена акція не проводилася насправді.

Текст запрошення участі у заході у всіх експериментальних групах був однаковим, за виключенням тих умов, які могли вплинути на розбіжності у поведінці студентів кожної з досліджуваних груп. Умови були наступними:

- 1) Захід проходить під час пар та без ЗМІ;
- 2) Захід проходить після пар та при наявності ЗМІ під час заходу;
- 3) Захід проходить під час пар та при наявності ЗМІ під час заходу;
- 4) Захід проходить після пар та без ЗМІ.

В ході дослідження реальної поведінки виявилось, що найефективнішими умовами, які вплинули на бажання прийняти участь в благодійній акції стали: відсутність ЗМІ та проведення заходу під час пар, оскільки найбільший відсоток охочих (32%) спостерігається саме за умов поєднання цих двох факторів.

Наявність умови «без ЗМІ» викликала бажання у 28% досліджуваних прийняти участь у волонтерській діяльності, незважаючи на те, що уявний захід проходив би після пар.

Поєднання таких факторів як «після пар» і «зі ЗМІ» та «під час пар» і «зі ЗМІ» зібрили майже однакову кількість охочих, що дає підстави, зважаючи на розбіжності перших компонентів умов та однаковістю других, зробити висновок про небажання студентів широкого громадського висвітлення під час виконання ними суспільно значимих видів діяльності.

3. Порівняльний аналіз відповідності декларованих цінностей реальній поведінці студентів.

Порівнюючи отримані дані в ході попереднього опитування та дані експериментального дослідження, можна вказати на значні суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей. Опитування студентів на предмет їх реакції на прохання про допомогу вказало, що більше половини досліджуваних відповіли, що погодилися би незалежно від виду допомоги. Це означає, що у студентів гуманітарних спеціальностей декларованою цінністю є допомога іншим. Тоді як дослідження реальної поведінки вказало на різке зниження бажання приймати участь у благодійності.

Отже, враховуючи специфіку цього дослідження, можна сказати, що гіпотеза не підтвердилася, оскільки наше припущення про те, що серед досліджуваних студентів найменша кількість суперечностей між реальною поведінкою та декларованими цінностями спостерігатиметься за умов виконання запропонованого виду діяльності під час їх основних занять та за умов широкого громадського висвітлення, а найбільша – за умов виконання запропонованого виду діяльності після їх основних занять та за умов відсутності широкого громадського висвітлення, виявилось невірним.

Єдиною умовою, яка суттєво вплинула на результати дослідження, – це умова відсутності широкого громадського висвітлення.

Проте варто зазначити, що суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою є значними і це підтверджують отримані результати дослідження на основі репрезентативної вибірки (89 осіб) та використаних методів, ревалентних меті та завданням.

Список використаних джерел

1. До історії дослідження проблеми розвитку ціннісно-сислової сфери особистості О. В. Москаленко ВІСНИК НТУУ “КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка. 2010. – Випуск 1.
2. Зимбардо Ф. Дж. Стэнфордский тюремный эксперимент // Эксперименты в жизнь. – СПб., 2007. – С. 4-23.
3. Копец Л. В. Классические эксперименты в психологии. – К., 2010. – С. 349-352.
4. Леонтьев Д. А. Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании: виды, детерминанты и изменения во времени // Психологическое обозрение. – 1998. – № 1.
5. Олпорт Г. В. Личность в психологии / Олпорт Гордон В. – «КСП+», М. ; «Ювента», СПб. (При участии психологического центра «Ленато», СПб.), 1998. – С. 15-173.
6. Підбуцька Н. В. Індивідуально-характерологічні особливості студентів технічних та гуманітарних спеціальностей / Н. В. Підбуцька // Теоретичні і прикладні проблеми психології . – 2013. – № 3. – С. 199-204
7. Росс Л., Нисбетт Р. Человек и ситуация. Перспективы социальной психологии / Пер. с англ. В. В. Румынского под ред. Е. Н. Емельянова, В. С. Магуна. – М. : Аспект Пресс, 1999. – 429 с.
8. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность: в 2-х т. Т.2 / Под ред. Б. Величковского. – М., 1986. – С. 207.
9. Хок Р. 40 исследований, которые потрясли психологию. Секреты выдающихся экспериментов. – СПб. : Прайм-Еврознак, 2003. – 416 с.
10. Хофстеде Г. Организационная культура: понятие, составляющие, характеристика. Переиздано. М.: БЕК, 2008. – С. 183-189.
11. Шпрангера Э. Ценностные ориентации и типы личности / Э. Шпрангера // Психология личности: хрестоматия / ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, А. А. Пузырей, В. В. Архангельская. – М. : АСТ: Астрель, 2009. – С. 548-552.

12. Fishbein M., Ajzen J. Belief, attitude, intention and behavior: an introduction to theory and research. Reading, Mass., 1975, p. 11.
13. La Piere R. Attitude versus action // (Eds.) Fishbein M., John N. Attitude Theory and Measurement. N.Y., 1967., p. 230-237.
14. Rokeach M. The nature of human values.– New York: Free Press, 1973. – 438 p.
15. W i c k e r A. W. Attitudes versus actions: the relationship of verbal and overt behavioral responses to attitude objects. – In: Attitudes and behavior. Ed. by K. Thomas. Harmondsworth, 1971, p. 135-177.

Ольга Савиченко

кандидат психологічних наук, доцент кафедри

Софія Дубова

студентка IV курсу

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

В умовах нових викликів перед сучасною молоддю значно зростає інтерес до проблем неформальної освіти та її взаємодії з традиційною системою. В дослідженнях В.В. Маслової, Г.А. Ключарьова доведено, що досвід не лише формального, а й неформального навчання значно підвищує якість життя сучасної особистості, змінює вектори та перспективи її розвитку.

Одним із видів неформального навчання є тренінгові курси в різних модифікаціях. Елементи тренінгового навчання впроваджуються і в традиційній системі навчання, що дозволяє не лише набути професійних знань та вмінь, але і розвинути важливі особистісні властивості, серед яких чільне місце займає мотивація досягнення.

Мотиваційний тренінг, представлений тут, впроваджувався в рамках курсу «Психологія мотивації», на курсах підвищення кваліфікації вчителів-предметників, у групах спортсменів, серед представників торгівельних організацій.

Усі вправи (структурні вправи на знайомство, очікування, вироблення правил, основні вправи, руханки) були розроблені в руслі теорії мотивації досягнення (Д.Макклелланд, Х.Хекхаузен). Використовувалися ресурси різних психотерапевтичних підходів (психодрами, когнітивно-поведінкової, танце-рухової, позитивної, казкотерапії)

Різноманітність технік, що використовувалися, пов'язана в першу чергу зі структурними компонентами мотивації досягнення, завдяки чому тренінгова програма передбачала для студентів можливість пропрацювати кожен з мотиваційних складових,

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.